

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЛІДЕРСТВА І КЕРІВНИЦТВА

Запорізька державна інженерна академія, кафедра філософії та суспільних наук

Керівництво - соціальна характеристика відносин в групі, з точки зору розподілу ролей управління та підпорядкування, а лідерство - психологічна характеристика поведінки певних членів групи. Хороший керівник завжди є і лідером групи. Лідер має владу авторитету, який присвоюється йому групою, а керівник - авторитетом влади, повноважень, який визначається його посадовий позицією. Під авторитетом розуміють визнання заслуг особистості в очах інших, здатність вплинути на оточуючих. Авторитет може бути як формальним, так і неформальним. Формальний авторитет визначається посадою, можливістю розпоряджатися якимись ресурсами, а неформальний - досвідом, діловими якостями, моральними характеристиками, компетентністю. Лідерство - процес, за допомогою якого один індивід впливає на поведінку інших і організовує їх діяльність відповідно до поставлених перед групою завдань. Лідерство, як один із способів диференціації групи, виникає в результаті спілкування та взаємодії індивідів у складі групи і стає складним психологічним феноменом, в якому певним чином фокусуються і виявляються найважливіші характеристики групового розвитку.

Лідерство визначається, по-перше, як провідне становище окремої особи соціальної групи, класу, партії, держави, що обумовлено більш ефективними результатами діяльності (економічної, політичної, спортивної і т.д.), по-друге, як процеси внутрішньої самоорганізації та самоврядування групи, колективу, що обумовлено індивідуальною ініціативою їх членів.

На відміну від лідера керівник завжди виступає посередником соціального контролю і адміністративно-державної влади. Лідер - це член групи, який добровільно взяв на себе значну міру відповідальності в досягненні групових цілей, ніж того вимагають формальні приписи або суспільні норми. Формальний лідер призначається або вибирається, набуваючи таким чином офіційний статус керівника. Неформальний лідер - це член групи, який найбільш повно в своїй поведінці відповідає груповим цінностям і нормам. Він веде групу, стимулюючи досягнення групових цілей і виявляючи при цьому більш високий рівень активності в порівнянні з іншими членами групи. Лідер покликаний здійснювати переважно регуляцію міжособистісних відносин в групі, а керівник здійснює регуляцію офіційних відносин; Лідерство виникає за умов мікросередовища, керівництво ж - елемент макросередовища, це пов'язано з усією системою суспільних відносин. Лідерство виникає стихійно, керівник або призначається, або вибирається. Явище лідерства менш стабільно, залежить від настрою групи, керівництво - більш стабільно. Керівництво підлеглими в порівнянні з лідерством має певну систему санкцій. Процес прийняття рішення керівником більш складний і опосередкований обставинами, які не обов'язково мають витоки в даній групі, лідер приймає безпосередні рішення, пов'язані з групою діяльності. Сфера діяльності лідера - здебільшого - мала група, де він є лідером; сфера діяльності керівника ширша, оскільки він представляє малу групу в більш широкій соціальній системі. Однак лідер і керівник мають справу з однопорядковим типом проблем, а саме - вони повинні націлювати її на вирішення певних завдань. Керівник призначений офіційно, ззовні, а лідер висувається "знизу". Лідер не тільки направляє і веде своїх послідовників, але і хоче вести їх за собою, а послідовники не просто йдуть за лідером, але і хочуть йти за ним. Дослідження показують, що знання і здібності лідера оцінюються людьми завжди значно вище, ніж відповідні якості інших членів групи. Лідером групи може стати тільки та людина, хто здатний привести групу до дозволу тих чи інших групових ситуацій, проблем, задач, хто несе в собі найбільш важливі для цієї групи особистісні риси, хто несе в собі і розділяє ті цінності, що притаманні групі.